

МАКРОЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ СУЧАСНОЇ ЕКОНОМІКИ

DOI: 10.5281/zenodo.1482859

ПРЕДБОРСЬКИЙ В.А.

Генеза теорій тінзації суспільних відносин як реакція на розбудову тіньової паралельної реальності

Предметом дослідження є теоретичні аспекти формування спеціальної теорії тінзаційних процесів як гносеологічна реакція на виникнення та розвиток тіньової паралельної (віртуальної) реальності.

Метою дослідження є встановлення кореляційного зв'язку між розвитком тіньової паралельної реальності та становленням теоретичних досліджень з теорії тінзації.

Методи дослідження. У роботі застосовано сукупність наукових методів і підходів, у тому числі системний, історичний, логічний, що дозволило забезпечити концептуальну послідовність та дієвість дослідження.

Результати роботи. У статті обґрунтовано необхідність формування стратегії детінізації суспільних відносин на основі обмеження інтенсивного типу тіньового зростання, обумовленого синкретизмом тіньової влади та бізнесу.

Галузь застосування результатів. Система наук з галузі державного управління, економічних та соціальних досліджень, предметом яких є вивчення подолання деформаційних, дисфункційних явищ.

Висновки. Теоретичні дослідження з тінзації суспільних процесів синхронізовані у часі в зв'язку з розбудовою тіньової паралельної (віртуальної) реальності як однієї з основних загроз національній безпеці в інформаційну епоху.

Ключові слова: «революція менеджерів», тіньова паралельна (віртуальна) реальність, інтенсивний тип тіньового зростання.

ПРЕДБОРСКИЙ В.А.

Генезис теорий тенизации общественных отношений как реакция на развитие теневой параллельной реальности

Предметом исследования являются теоретические аспекты формирования специальной теории тенизационных процессов как гносеологическая реакция на возникновение и развитие теневой параллельной (виртуальной) реальности.

Целью исследования является установление корреляционной связи между развитием теневой параллельной реальности и становлением теоретических исследований теории тенизации.

Методы исследования. В работе применяется совокупность научных методов и подходов, в

том числе системный, исторический, логический, что позволило обеспечить концептуальную последовательность и эффективность исследования.

Результаты работы. В статье обосновывается необходимость формирования стратегии денизации общественных отношений на основе ограничения интенсивного типа теневого роста, обусловленного синкретизмом теневой власти и бизнеса.

Отрасль применения результатов. Система наук в отрасли государственного управления, экономических и социальных исследований, предметом которых является изучение преодоления деформационных, дисфункциональных явлений.

Выводы. Теоретические исследования тенизации общественных процессов синхронизованы во времени в связи с развитием теневой параллельной (виртуальной) реальности как одной из основных угроз национальной безопасности в информационную эпоху.

Ключевые слова: «революция менеджеров», теневая параллельная (виртуальная) реальность, интенсивный тип теневого роста.

PREDBORSKIJ V.A.

The genese of the theories of tennismation of social relations as a reaction for the development of the nuclear parallel reality

The subject of the study is the theoretical aspects of the formation of a special theory of shadow processes as an epistemological reaction to the emergence and development of shadow parallel (virtual) reality.

The purpose of the study is to establish a correlation between the development of the shadow parallel reality and the formation of theoretical studies of the theory of tanning.

Methods of research. A set of scientific methods and approaches, including systematic, historical, logical, which allowed to ensure the conceptual succession and effectiveness of the study.

Results of the work. The article substantiates the necessity of forming a strategy of shadowing social relations based on the restriction of the intensive type of shadow growth caused by the syncretism of shadow power and business.

Application of results. The system of sciences in the field of public administration, economic and social research, the subject of which is the study of overcoming deformation, dysfunctional phenomena.

Conclusions. Theoretical studies on the shadowing of social processes are synchronized in time due to the development of shadow parallel (virtual) reality as one of the main threats to national security in the information age.

Keywords: «revolution of managers», shadow parallel (virtual) reality, intense type of shadow growth.

Постановка проблеми. Стрімкий рівень тінізації соціально-економічних відносин обумовлює необхідність пошуку засобів обмеження, вивчення причин розвитку, а разом із ними і генези її виникнення. Всі ці складові сучасного дослідження тіньової економіки, їх практичне впровадження ще не забезпечують ефективної боротьби з цим девіаційним явищем. Необхідно звернути увагу на причини появи теоретичного вивчення явища тінізації суспільних процесів, на ті суспільні фактори, що вивели проблеми тінізації в спеціальний об'єкт дослідження.

Вимоги суспільства щодо протидії тіньовим суспільним процесам знайшли відображення в

ряді важливих законодавчих, нормативно-правових актів держави, таких як: закони України «Про засади державної антикорупційної політики в Україні на 2014–2017 роки» (2014), «Про запобігання корупції» (2014), укази Президента України «Про невідкладні додаткові заходи щодо посилення боротьби з організованою злочинністю і корупцією» (2003) та «Про першочергові заходи щодо детнізації економіки та протидії корупції» (2005), постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Державної програми щодо реалізації засад державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційної стра-

тегії) на 2015–2017 роки» (2015), інші відомчі акти з питань обмеження її зростання.

Аналіз досліджень та публікацій з проблеми. До вітчизняних досліджень з теорії тінізації відносин належать праці В. Д. Базилевича, А. В. Базилюка, О. І. Барановського, В. М. Бородюка, Г. С. Буряка, З. С. Варналія, А. С. Гальчинського, Я. Я. Дьяченка, С. О. Коваленка, І. І. Мазур, В. О. Мандибури, О. В. Турчинова та ін. Значний внесок у розробку адміністративно-правових і кримінально-правових аспектів протидії корупції зробили вітчизняні вчені-юристи.

У той же час, у зв'язку з недостатнім системним вивченням явищ тінізаційних протиріч розвитку, перш за все у владному сегменті суспільних процесів, причин їх існування, історичних особливостей формування тіньової інституційної структури влади, потребують подальшого дослідження дисфункціональна структура влади та механізми наднаціонального тіньового тиску, що стають потужним тіньовим буфером на шляху здійснення системних суспільних реформ. Все це обумовлює необхідність розробки спеціальної теорії тінізації влади як вихідної полісистемної проблеми нездатності держави.

Метою статті є встановлення зв'язку між генезою тіньових процесів як об'єкта теоретичного дослідження, причини становлення цього соціально-економічного феномену в 70–ті роки ХХ століття та процесами формування тіньової паралельної реальності.

Виклад основного матеріалу. Бурхливі революційні зрушення в суспільному житті поставили перед методологією науки ряд нових проблем, що зумовило переосмислення традиційних проблем, зокрема засобами теорії постмодернізму, найважливішим фактором становлення якого стала інформаційна культура. Вона обумовила перехід від базового значення виробництва речей до виробництва знаків, символів, інформації, паралельної інформаційної реальності [1]. Одним із шляхів подолання методологічної кризи, у тому числі щодо дослідження тіньових суспільних процесів, є забезпечення конструктивного синтезу теоретичних досліджень, у тому числі засобами синтезу категоріального апарату суспільних наук. Переростання тих чи інших понять, категорій, що початково виникли в окремих часткових галузях знань, у поняття загальнонаукового характеру та змісту, що визнаються науковим товариством як базові елементи структури сучасної

наукової парадигми, є важливою закономірністю розвитку науки. А. С. Гальчинський відмічає, що існуючі способи розподілу суспільних наук, що диференціюються не тільки завдяки предмету дослідження, скільки в силу історичних (і не в останню чергу адміністративних) причин, стають у все більшій мірі неефективними. Сьогодні головна вимога до суспільствознавства – «зібрати окремі частини в єдине ціле», сформувані принципи узагальнюючої теорії, що в більшій мірі є адекватною логіці сучасних трансформацій. Однією з таких категорій є категорія інформації та створена нею «паралельна реальність», застосування їх як засобу для подальшого розвитку теоретичних досліджень тіньових процесів [2].

Існують два найбільш загальні підходи до змістовного аналізу загальнонаукового поняття інформації. Це тлумачення інформації за допомогою поняття невизначеності та трактування природи інформації на основі поняття різноманітності.

Першим, хто звернув увагу на кількісний аспект інформації, був американський вчений К. Шеннон, який 1948 року в статті «Математична теорія зв'язку» змінив враз широке визначення інформації як передачі відомостей на поняття, в якому інформація визначалася як зменшення невизначеності в поведінці об'єкта спостереження, тобто відбору необхідних елементів з певної сукупності елементів. При цьому малася на увазі як невизначеність знань про об'єкт, так і невизначеність в русі самого об'єкта.

Теорія К. Шеннона отримала назву вірогідно-статистичної, згідно з якою, якщо повідомлення не усуває невизначеності, то воно не вміщує інформації, якщо ж повідомлення дозволяє більш ґрунтовно дізнатися про об'єкт, то повідомлення несе з собою інформацію.

Трактування інформації на основі поняття різноманітності обумовлює перехід від визначення інформації як «знятої» невизначеності до її трактування як «знятої» неоднаковості, тотожності, одноманітності. Іншими словами, інформація існує там, де є «різноманітність, різниця, або більш точно: інформація – це «відбиття різноманітності, тобто відтворення різноманітності одного об'єкта в іншому об'єкті внаслідок їх взаємодії».

Суб'єктивно-об'єктивні відносини можуть набувати дисфункціональності через втрату спроможності ефективно взаємодіяти однією чи обома сторонами управлінських відносин.

У будь-якому випадку об'єкт знаходиться поза полем «бачення» суб'єкта. Виникає проблема невизначеності (тіні) у функціонуванні об'єкта управління, феномена економіки невизначеності. Типовим різновидом невизначеності у взаємовідносинах сторін управлінських відносин, відмічає В. Мортіков, є інформаційна асиметрія, що зустрічається при дисфункціональній неспроможності однієї із сторін управлінських відносин.

Одним із вузлових аспектів, на який слід звернути увагу при дослідженні кризових явищ управління, тіньових процесів зокрема, є аспект якості та спрямованості інформаційної взаємодії, протистояння, порушення інформаційного зв'язку між ланками державного управління економікою і периферійними управлінськими системами незалежно від форм їх власності; протистояння між ними, що викликає зростання ентропії.

У рівнянні щодо визначення якості інформаційної взаємодії в системі управління, в якому як еквівалентна форма виступає управлінська поведінка суб'єкта державного управління, а як відносна – поведінка периферійних систем управління, саме ця взаємодія формує нормативність, відносну «офіційність», відповідність розвитку та функціонування другої першій стороні рівняння. Саме ця інформаційна взаємодія, відповідність зі своїм відносним ступенем кризової інформаційної ефективності та дієздатності й визначає оцінку інформаційних процесів у відносній формі чи як відносно «прозорих»–офіційних, чи як «непрозорих»–тіньових. Явище тіньової економіки означає дію тенденції до максимізації ентропійних процесів в економічній системі.

Таким чином, знаходження об'єкта в зоні інформаційної «тіні» означає потенційну можливість дії наступних факторів зниження інформаційної якості (зростання ентропійності) економічних процесів:

1) об'єктивно низький рівень інформаційної взаємодії на рівні самого об'єкта, через його економічний автаркізм;

2) наявність у суб'єкта господарювання технологій нейтралізації засобів державного інформаційного контролю та регулювання;

3) об'єктивна нездатність суб'єкта державного контролю та регулювання здійснювати інформаційно насичений вплив на його об'єкт, інформаційна «сліпота» суб'єкта та контролю та регулювання;

4) дисфункція як штучне, цілеспрямоване послаблення інформаційних можливостей суб'єктів дер-

жавного регулювання та контролю, як результат зрощування державного апарату з олігархічними суб'єктами, паразитарна трансформація функцій держави із забезпечення функціонування сильної (ефективної) держави (у тому числі в інформаційному аспекті) на функції забезпечення функціонування ефективно паразитарної елітної економіки.

Виходячи з аналізу факторів посилення інформаційної «сліпоти» систем державного управління, слід вказати на їх граничні сторони: від існування та посилення процесів так званої неформальної економіки до прямого впливу на дієздатність держави як суб'єкта регулювання та контролю, перетворення її на забезпечуючий елемент функціонування гібридизованої влади (змішування її з бізнесом, криміналітетом), паразитарної елітної економіки.

Масовий розвиток інформаційних процесів в останні десятиріччя ХХ ст. перетворили інформацію з окремого фактору виробництва на найважливішу базову суспільну реальність – паралельну існуючим матеріальним. З цього часу паралельні віртуальні (інформаційні) реальності живуть своїм незалежним, самостійним життям. Процеси в них найактивнішим чином впливають на матеріальні процеси, випереджаючи активність останніх. Серед полісистеми сучасних інформаційних паралельних реальностей важливе місце займає тіньова паралельна реальність – тіньове паралельне парасуспільство як масштабне системне утворення. Поєднання тіньової паралельної реальності у множині її декомпозицій і паралельної реальності офіційного простору сучасного суспільства утворюють одну з потужних гібридних моделей його розвитку [3, с. 55–63].

Тіньове паралельне парасуспільство як реальність в сучасних умовах функціонально має найширшу розвинену тіньову структуру, кризову дієздатність, що є двійником офіційної, активно (гібридно) перехрещеної з останньою.

Епоху інформаційної кризи, що поклатала початок дослідженням тінізації, відкрила «революція менеджерів», коли корпоративний контроль відокремили від власності. У США і Великій Британії корпоративний капітал в публічних компаніях був сильно розпороченим і великим пакетом акцій вважався навіть 1% статутного капіталу.

«Революція менеджерів» своєю появою зобов'язана світовій економічній кризі, різким збільшенням у цей період кількості диверсифікованих компаній і зростанню значення голо-

вних офісів цих компаній, що очолювали нове покоління професійних менеджерів, до діяльності яких вже іманентно були властиві більш агресивні, авантюрні дії на межі чи за межею закону, ніж у попередніх поколіннях менеджерів.

Гене́за цього процесу з'явилася у першій половині ХХ ст., коли відбулися дві принципові зміни. Перша – професійні менеджери прийшли на зміну власниками сімейного бізнесу, забезпечуючи поточне управління компанією. Друга – змінилася сама структура сучасної корпорації. Найвище керівництво корпорацією (чи то власники, чи то наймані менеджери) вже не справлялося з обсягами діяльності, що потребувало розширення контролю за прийняттям рішень. Першими із цього становища знайшли вихід такі потужні компанії як General Motors і DuPont: вони розпалися на декілька підрозділів, кожному з яких була делегована своя автономна сфера бізнесової відповідальності. Таким чином була створена перша модель диверсифікованої компанії. У 1980-х роках вже було практично неможливо знайти велику американську компанію, що не була б диверсифікована, оскільки зростання і пошук переваг синергії (переваг, що виникають внаслідок спільних дій або спільного використання) – одного з вихідних винаходів нової корпоративної стратегії, став новою корпоративною релігією [4, с. 143–144].

До 70-х років активи компаній набувалися обережно, консервативно. Це був час панування реальної економіки, коли біржа була лише другорядним інструментом забезпечення бізнесу, а роль віртуальної економіки була вторинною. Активність на ринку M&A була обмежена.

Рейдерські атаки на чужий бізнес вже існували сто років – з часу становлення корпорації. Однак на попередніх етапах корпоративного розвитку поважні підприємці в ньому участі не приймали, а грошові можливості «диких» рейдерів дозволяли їм опановувати рівень компаній лише третього ешелону, що не справляло суттєвого впливу на розвиток тіншового фінансового ринку. Суб'єкти рейдерських атак, таким чином, становили маргінальний сегмент бізнесу.

«Революція менеджерів» 1974 року розпочалася з того, що один з елітної групи ділового істеблішменту – канадський гірничо-металургійний концерн International Nickel Company Inc. (INCO) – здійснив вороже поглинання компанії з цієї ж

поважної групи – концерн FSR. Ці «розбійні» рейдерські дії INCO забезпечував ще більш відомий у діловому світі – елітний інвестиційний банк Morgan Stanley. Це сповістило про початок якісно нової ери зростання процесів тінзації економіки з боку якісно нової ери зростання процесів тінзації економіки з боку широкого кола суб'єктів ділового менеджменту, лави яких очолили вже не маргінальні, а провідні елітні структури.

Для забезпечення ворожих поглинань у цей період значно зростають обсяги тіншового фінансового ринку за рахунок віртуальних його елементів. Так, після Другої світової війни у США були винайдені угоди M&A з використанням «фінансового важеля» – позичкових засобів Leveraged Buyout (LBO). Великого розповсюдження до ери «революції менеджерів» ці угоди не мали.

Однак вже з кінця 70-х років почалося значне збільшення угод M&A з використанням позичкових засобів, що призвело до збільшення впливу на цьому ринку інвестиційних банків та фондів, які забезпечували акумуляцію позичкових коштів і надання позик вже «від себе» і на своїх умовах. Фінансування угод M&A з використанням позичкових коштів, особливо при придбання недооцінених компаній, мало величезний потенціал тінзації. З переходом рейдерів на технології LBO в економіці США, а потім і в інших країнах формується класичний корпоративний рейд, а рейдери виділилися в окремий клас підприємців [5, с. 64–65].

«Революція менеджерів» головним своїм наслідком, таким чином, мала появу цілого нового класу загроз державному управлінню. Разом з іншими загрозами вона спричинила відкриття нової епохи його дисфункціонального, кризового розвитку – епохи тінзації соціально-економічних процесів.

Так, епоху системної кризи державного управління відкриває криза 1974–1975 років, що стала помітною віхою в історії світової економіки. За своїми найважливішими показниками ця криза стала найбільш серйозним потрясінням після Великої економічної кризи 30-х років. Криза мала такі найвагомші прояви. По-перше, виникає хронічна дисфункція одного з найбільш гнучких економічних інструментів – грошового обігу – інфляція. Вона набуває світового розмаху і за силою впливу на соціально-економічні процеси стає однією з суттєвих загроз, здатних руйнувати самі підвалини економічного розвитку. По-друге, дисфункція грошової системи, пов'язане з руйнів-

ною дією інфляції, спричинила руйнівний вплив на стан міжнародної фінансової та валютної системи – масову втечу капіталів, девальвацію основних західних валют, бюджетні дефіцити. По–третє, кумулятивний вплив цих факторів призвів до загрожуючого зростання безробіття в усіх провідних економічно розвинутих країнах. І нарешті, по–четверте, на тлі економічної кризи вперше відкритого протистояння набув конфлікт між країнами Півдня та Півночі, що досяг «рівня економічної холодної війни» у всесвітньому масштабі.

Розвиток процесів глобалізації призвів до нової хвилі кризи державного управління, послаблення внутрішніх структур у найбільш стійких суспільних механізмів останніх століть – суверенних держав. І хоча національні держави є порівняно новою формою людської спільноти, держава, нація є продуктом індустріальної революції XVIII століття – виключні умови домінування державної форми суттєво послаблюються. Розвиток глобальної економіки наштовхується на обмеження, пов'язані з державною формою поділу сучасного суспільства. Процес послаблення державного організму стосується навіть наймогутніших держав.

Державна форма суспільної організації зазнає нападів у кількох напрямках. По–перше, громадянське суспільство дедалі більшою мірою виступає як опонент держави, що бачить в ній досить неефективну форму сучасної суспільної організації. Криза держави виявляється у втраті її легітимності, довіри до її головних інституцій.

По–друге, стрімко зростає вплив і тиск недержавних організацій, що зіштовхують інституції держави зі звичних функційних управлінських ніш. Якщо у 1909 році у світі було 37 міждержавних міжнародних організацій та 176 недержавних міжнародних організацій, то наприкінці століття діяло вже 260 міждержавних міжнародних організацій і понад 5472 недержавних міжнародних організацій. Сьогодні виділяють наступні головні суб'єкти, що справляють вирішальний вплив на світогосподарські процеси. Це недержавні міжнародні організації – Міжнародний валютний фонд (МВФ), Світовий банк, Конференція ООН з торгівлі і розвитку (ЮНКТАД), Продовольча і сільськогосподарська організація Об'єднаних Націй (ФАО), Міжнародна організація праці (МОП), Світова організація торгівлі (СОТ); країни «великої сімки»; регіональні організації, котрих налічується близько 60; багатонаці-

ональні корпорації (близько 50 тис.); інституціональні інвестори (пенсійні та інвестиційні фонди, страхові компанії); неурядові організації; великі міста; окремі видатні особистості (науковці – нобелівські лауреати, університетські професори, відомі фінансисти, підприємці та ін.) [6, с. 14].

По–третє, найбільш потужна та мобільна частина світової економічної діяльності дедалі більшою мірою опиняється поза контролем національних державних та міжнаціональних інституцій. Глобалізація економічного життя – процесу, розпочатого з початку 70–х років, характеризується не лише зростанням вільної торгівлі товарами та послугами, а й, що важливіше, вільним рухом капіталу. Фінансовому капіталу тут належить привілейоване становище. Взагалі якщо капітал мобільніший за інші фактори виробництва, то фінансовий капітал ще більш мобільний, аніж прямі інвестиції. Завдяки цим своїм перевагам капітал дедалі більше акумулюється у фінансових інституціях і мультинаціональних корпораціях відкритого типу. Процес цей відбувається за посередництвом фінансових ринків. Різко зростає потреба у мобільному капіталі, швидкому переміщенні й акумуляції «гарячих грошей». За цих умов поява офшорних фінансових центрів стала своєрідним наслідком адаптації суб'єктів господарювання до розвитку глобалізації і потреби прискорення руху капіталу, з одного боку, і збереження численних обмежень на цей рух у національному законодавстві, з іншого. В офшорних зонах власники фінансового капіталу мінімізують витрати і завдяки цьому можуть брати участь у більш ризикованих та відносно менш прибуткових проектах. Офшорні компанії у «податкових притулках» стали політичним джерелом вільних фінансових ресурсів, в яких зосереджено 20–25% світового капіталу [7, с. 296]. Таким чином, офшорний бізнес став суттєвим сегментом світового фінансового капіталу, що протистоїть державному управлінню економічними процесами, виводиться з–під його фінансового контролю.

По–четверте, такі соціоекономічні фактори, як етнізація, регіоналізація та криміналізація міжнародних економічних відносин, особливо щодо умов глобалізації, значно модифікують умови функціонування суверенних держав, ефективність здійснюваних ними заходів державного управління економікою.

Таким чином, розвиток відносин управління протягом XX ст., перетворення їх на вирішальну

ланку соціально–економічних відносин в останню його чверть призвів до загострення кризи державного управління економікою, що набуває вже хронічного характеру.

Синкретизм тіньового бізнесу та влади як макросуспільне утворення, як симбіоз тіньової влади та бізнесу потребують й відповідної адекватної форми паралельної тіньової реальності, що виявляється в існуванні тіньової «автономної» держави.

Суспільна форма тіньової «автономної» держави є результатом діалектичного заперечення та утримання в собі (діалектичне зняття) попередніх форм історичного розвитку, вона має кланову неформальну структуру, сформовану на базі територіально–бізнесового та службово–бізнесового нагромадження клієнтських, корупційних зв'язків в адміністративно–бізнесових групах, що утворюють нетранспарентну, «автономну» (від офіційної держави, суспільства), паразитарну, паралельну офіційній, державу (державу–реципієнта паразитарних структур). Таким чином, дисфункційні проблеми організації влади, зокрема наявності в ній системної тінізації, корупції в Україні, обумовлені найтіснішим зв'язком із закономірностями інтенсивного типу тіньової діяльності, розвитку метаморфоз неформальної організації, наявності джерел потенційної дисфункційності в їх генезі.

Найважливішими характеристиками тіньового парасуспільства, як паралельної реальності, в Україні є:

а) замкненість тіньового парасуспільства. Воно є головною сферою діяльності вищих державно–владних і олігархічних кіл, всередині яких точиться жорстока конкурентна боротьба за ті чи інші ніші елітної сфери. Потрапити до неї можна лише новим більш потужним фінансово–адміністративним колом, що здатні відтіснити стару еліту на другий план;

б) інформаційно–адміністративна, політична непрозорість тіньового парасуспільства. Якщо за кордоном політична, адміністративна діяльність, фінансові ринки є відкритими, інформація про них є доступною, то український ринок політичних, адміністративних, фінансових, майнових процесів є водночас зрегульованим, недорозвинутим і непрозорим;

в) зосередження фінансових ресурсів країни в олігархічних колах в елітарних структурах. Основу сучасної олігархії складає фінансова олігархія, що являє собою союз фінансових і промислових груп. Вітчизняною особливістю цього явища, на думку О.

Турчинова, є гібридна влада адміністративно–економічних груп (АЕГ), що формувалися на залишках владної адміністративно–радянської системи й отримали доступ до фінансових ресурсів у зв'язку з приналежністю їх до сфери державного управління;

г) залежність олігархічних кіл від державних фінансів. Український капітал не являє собою результат заробітку чи вдалого прикладання капіталу. Він є результатом перманентного тіньового перерозподілу власності та влади, сформований із державної власності, з бюджетних коштів і прав на обслуговування;

д) існування різко асиметричних умов господарювання для різних суб'єктів, реалізація комплексу заходів щодо підтримки привілейованого становища паразитарної елітної економіки щодо інших суб'єктів. Це виявляється в нерівномірності, дискреційності, преференційності оподаткування, перекладанні фіскального тягаря на ординарних суб'єктів;

е) максимальне обмеження конкурентно–ринкового середовища в країні, свободи підприємництва, створення для суб'єктів ординарного підприємницького сектора режиму адміністративного та фіскального тиску, численних заборон та обмежень, виштовхування цього сектора за межі офіційної діяльності. У зв'язку з цим Україна, соціально–економічні умови якої мають великий потенціал розвитку підприємницького сектору, офіційно має цей сектор у непропорційно обмежених обсягах;

ж) трансформація тінізації елітної економіки в базовий фактор зростання суб'єктів підприємницької діяльності, тінізації та криміналізації всіх сфер суспільного життя, особливо економіки, структуризація організованої злочинності та суб'єктів тіньової економічної діяльності, посилення в економіці монополістичних тенденцій;

з) завершення процесу щодо заміни офіційної влади владою паразитарно–тіньової «автономної» держави та адміністративно–економічних груп, що об'єднують представників державного апарату, суб'єктів економічної діяльності та кримінальних структур;

і) посилення паразитарності тіньового парасуспільства. Вона виявляється в наявності чіткого тренду до подальшої системної тінізації, архізації та гібридизації суспільних процесів за наявності певних детінізуючих альтернативних умов вибору, зокрема до реформування, зняття тіньюотворюючих факторів розвитку;

к) закріплення за внутрішнім для парасуспільства звичаєвим правом найвищих для нього тіньових юридичних можливостей, нейтралізація будь-яких офіційних вимог законодавчих і нормативних актів, правоохоронних органів судового переслідування;

л) формування потужних можливостей щодо реалізації провідної функції тіньового зростання у вітчизняних умовах – перманентного тіньового перерозподілу власності та влади, різке обмеження легальних інвестиційних можливостей економічного режиму в країні.

Набуття тіньовим парасуспільством паралельної тіньової реальності, розвинутих тіньових проявів свідчить про наявність нового тіньового технологічного базису як змісту цього процесу. Таким є становлення криміногенного інноваційного типу тіньового зростання. Він виникає в умовах «революції менеджерів» – інтенсивного використання інформаційних потоків в інтересах їх тінізації, коли його суб'єкти активно використовують саму систему менеджменту, створюють широко розбудовану штучну систему кримінальної (криміногенної) неосфери менеджменту для здійснення тіньової діяльності – штучне розширення самого простору, сфери форм тіньових процесів, їх методів і механізмів. Особливу потужність інтенсивному типу тіньового зростання надає його обумовленість синкретизмом (гібридизацією) тіньового бізнесу і влади, інтеграцією, синергетизмом тіньової діяльності цих важливих функціональних суспільних сфер. Таким чином, інтенсивний тип зростання потребує принципово іншого – вищого техніко-технологічного її базису, що продукується надсучасними досягненнями менеджменту, інформатики, логістики, інноваційних технологій тощо. Проявами такого типу тіньового зростання є сучасна розбудова макросистеми тіньової реальності, коли системно тінюється структура приватизаційних процесів, конвертаційних центрів, офшорних зон, енергетична залежність країни (що має у великій мірі штучний тіньовий характер), системні банківські банкрутства, тіньове рефінансування банків, розкрадання бюджетних ресурсів, система субсидій та субвенцій, інфляційні кризи національної валюти. Тіньові структури типу Росукренерго, «віртуальна» економіка тіньових фінансових, валютних криз, вилучення геоекономічної ренти засобами потоків контрабанди, утворення тіньової дельти у трансфертних цінах через формування «чорних» тіньових зон типу «Придністров'я», «Новоросії», тіньові засо-

би знищення українського війська, гібридна війна, що утворює величезних обсягів комплекс тіньових методів, сфер, форм тощо. Слід підкреслити, що розвиток форм інтенсивного типу зростання тіньової діяльності йде не внаслідок лише розвитку суспільних кризових протиріч, а в результаті розвитку тіньового потенціалу менеджменту, перш за все, вищих його ланок та бюрократично-корупційних вищих ланок державного управління, їх тіньового, паразитарного менталітету та інтересу.

Необхідність широкого реформістського оновлення суспільства обумовлює виконання для цього необхідної спеціальної передумови – попереднього обмеження, поступового детінізаційного оздоровлення, системи наявної тіньової інформаційної реальності. Адже, як правило, найрішучі реформістські заходи, покладені на існуючий тіньовий базис, можуть дати лише посилення (часто прискорене) подальших тінізаційних процесів. Отже, успішні суспільні реформи потребують наявності та реалізації попередньої стратегії детінізації, вивчення історичного досвіду проведення успішних вітчизняних, зокрема, «козацьких» реформ [8]. Інституційно її функційні органи можуть бути створені на базі підрозділів РНБО України, що розбудовуються в країні, котрі мають між собою внутрішньосистемні зв'язки.

Висновки

Таким чином, звернення до теоретичних досліджень тінізації суспільних процесів у часі відносно синхронізовано з виникненням суттєвої загрози національній безпеці – тіньової паралельної (віртуальної) реальності.

Епоху інформаційної кризи, що поклала початок дослідженням тінізації, відкрила «революція менеджерів», коли корпоративний контроль відокремили від власності. У США і Великій Британії корпоративний капітал в публічних компаніях був сильно розпороченим і великим пакетом акцій вважався навіть 1% статутного капіталу.

«Революція менеджерів» своєю появою зобов'язана світовій економічній кризі, різким збільшенням у цей період кількості диверсифікованих компаній і зростанню значення головних офісів цих компаній, що очолювали нове покоління професійних менеджерів, до діяльності яких вже іманентно були властиві більш агресивні, авантюрні дії на межі чи за межею закону, ніж у попередніх поколіннях менеджерів.

«Революція менеджерів» головним своїм наслідком мала появу цілого нового класу загроз державному управлінню. Разом з іншими загрозами вона спричинила відкриття нової епохи його дисфункціонального, кризового розвитку – епохи тінізації соціально-економічних процесів.

Синкретизм тіньового бізнесу та влади як макросуспільне утворення, як симбіоз тіньової влади та бізнесу потребують й відповідної адекватної форми паралельної тіньової реальності, що виявляється в існуванні тіньової «автономної» держави.

Набуття тіньовим парасуспільством паралельної тіньової реальності, розвинутих тіньових проявів свідчить про наявність нового тіньового технологічного базису як змісту цього процесу. Таким є становлення криміногенного інноваційного типу тіньового зростання. Він виникає в умовах «революції менеджерів» – інтенсивного використання інформаційних потоків в інтересах їх тінізації, коли його суб'єкти активно використовують саму систему менеджменту, створюють широко розбудовану штучну систему кримінальної (криміногенної) неосфери менеджменту для здійснення тіньової діяльності – штучне розширення самого простору, сфери форм тіньових процесів, їх методів і механізмів. Особливу потужність інтенсивному типу тіньового зростання надає його обумовленість синкретизмом (гібридизацією) тіньового бізнесу і влади, інтеграцією, синергетизмом тіньової діяльності цих важливих функціональних суспільних сфер.

Необхідність широкого реформістського оновлення суспільства обумовлює виконання для цього необхідної спеціальної передумови – попереднього обмеження, поступового детінізаційного оздоровлення, системи наявної тіньової інформаційної реальності. Адже, як правило, найрішучі реформістські заходи, покладені на існуючий тіньовий базис, можуть дати лише посилення (часто прискорене) подальших тінізаційних процесів.

Список використаних джерел

1. Предборський В. А. Інформаційний аспект тінізаційних процесів / В. А. Предборський // Формування ринкових відносин в Україні : зб. наук. пр. Наук.-досл. ін-ту Міністерства економічного розвитку і торгівлі України. – К., 2012. – Вип. 3. – С. 19–22.

2. Гальчинський А. Економічна наука: проблеми методологічного оновлення / А. Гальчинський // Економіка України. – 2007. – № 3. – С. 4–13.

3. Світова гібридна війна: український фронт / За заг. ред. В. П. Горбуліна. – Харків : Фоліо, 2017. – 496 с.

4. Кох Р. Стратегія / Р. Кох. – М. : Ексмо, 2007. – 224 с.

5. Борисов Ю. Д. Рейдерские захваты. Узаконенный разбой / Ю. Д. Борисов. – СПб. : Питер, 2008. – 224 с.

6. Бажал Ю. М. Економічна теорія технологічних змін / Ю. М. Бажал. – К., 1996. – 240 с.

7. Дергачев В. Геоэкономика / В. Дергачев. – К. : ВИРА-Р, 2002. – 512 с.

8. Предборський В. А. Козацькі реформи як репрезентант детінізаційного тренду сучасних суспільних реформ / В. А. Предборський // Формування ринкових відносин в Україні: зб. наук. праць Державного наук.-дослідного ін-ту інформатизації і моделювання економіки Мінекономрозвитку України. – К., 2018. – № 2. – С. 3–12.

References

1. Predborskiy V. A. Informatsiynyi aspekt tinizatsiinykh protsesiv / V. A. Predborskiy // Formuvannia rynkovykh vidnosyn v Ukraini : zb. nauk. pr. Nauk.-dosl. in-tu Ministerstva ekonomichnoho rozvytku i torhivli Ukrainy. – K., 2012. – Vyp. 3. – S. 19–22.

2. Halchynskij A. Ekonomichna nauka: problemy metodolohichnoho onovlennia / A. Halchynskij // Ekonomika Ukrainy. – 2007. – № 3. – S. 4–13.

3. Svitova hibrydna viina: ukraïnskyi front / Za zah. red. V. P. Horbulina. – Kharkiv : Folio, 2017. – 496 s.

4. Kokh R. Stratehiya / R. Kokh. – M. : Eksmo, 2007. – 224 s.

5. Borysov Yu. D. Reiderskye zakhvaty. Uzakonennyi razboi / Yu. D. Borysov. – SPb. : Pyter, 2008. – 224 s.

6. Bazhal Yu. M. Ekonomichna teoriia tekhnolohichnykh zmin / Yu. M. Bazhal. – K., 1996. – 240 s.

7. Derhachev V. Neozkonomyka / V. Derhachev. – K. : VYRA-R, 2002. – 512 s.

8. Predborskiy V. A. Kozatski reformy yak reprezentant detinizatsiynoho trendu suchasnykh suspilnykh reform / V. A. Predborskiy // Formuvannia rynkovykh vidnosyn v Ukraini: zb. nauk. prats Derzhavnoho nauk.-doslidnoho in-tut informatyzatsii i modeliuвання ekonomiky Minekonomrozvytku Ukrainy. – K., 2018. – № 2. – S. 3–12.

Дані про автора

Предборський Валентин Антонович,

професор кафедри фінансового права та фіскального адміністрування, Національна академія внутрішніх справ, д.е.н., професор

пл. Солом'янська, 1, м. Київ-ДСП, 03035, Україна
e-mail: prvika2015@gmail.com

Данные про автора

Предборский Валентин Антонович,

профессор кафедры финансового права и фискального администрирования, Национальная академия внутренних дел, д.э.н., профессор
пл. Соломенская, 1, г. Киев—ДСП, 03035, Украина
e-mail: prvika2015@gmail.com

Data about the author

Valentin Predborskiy,

Professor of the Department of Financial Law and Fiscal Administration, National Academy of Internal Affairs, Doctor of Economic Sciences, Professor
1, Solomianska Square, Kyiv, 03035, Ukraine
e-mail: prvika2015@gmail.com

УДК 321.01–044.372

DOI: 10.5281/zenodo.1482864

АНДРЮЩЕНКО К.А.,
КОВТУН В.П.

Забутий дефолт США: досвід для застосування в Україні

Базуючись на позитивному міжнародному досвіді застосування процедури дефолту та відмови від золотого стандарту, в статті обґрунтована доцільність застосування такої процедури в Україні, що забезпечить створення передумов для фінансової стабілізації та економічного зростання країни. В статті окреслені позитивні аспекти застосування процедури дефолту як ефективного механізму реформування економіки країни. Під дефолтом запропоновано розуміти фактичну неспроможність країни–позичальника відповідати за своїми борговими зобов'язаннями.

Ключові слова: дефолт, платоспроможність країни, золоте застереження, золотий стандарт, золотий еквівалент, девальвація, державний борг.

АНДРЮЩЕНКО К.А.,
КОВТУН В.П.

Забутый дефолт США: опыт для применения в Украине

Основываясь на положительном международном опыте применения процедуры дефолта и отказа от золотого стандарта, в статье обоснована целесообразность применения такой процедуры в Украине, что обеспечит создание предпосылок для финансовой стабилизации и экономического роста страны. В статье обозначены положительные аспекты применения процедуры дефолта как эффективного механизма реформирования экономики страны. Под дефолтом предложено понимать фактическую несостоятельность страны–заемщика отвечать по своим долговым обязательствам.

Ключевые слова: дефолт, платежеспособность страны, золотые оговорки, золотой стандарт, золотой эквивалент, девальвация, государственный долг.

ANDRIUSHCHENKO K.A.,
KOVTURN V.P.

Forgotten default USA: experience for application in Ukraine

Based on the positive international experience in applying the default procedure and abandoning the gold standard, the article substantiates the expediency of applying such a procedure in Ukraine, which will ensure the creation of prerequisites for financial stabilization and economic growth of the country. The article outlines the positive aspects of applying the default procedure as an effective mechanism for reforming the country's economy. The default offered to understand the actual failure of the borrowing country to respond to its debt obligations.

Keywords: default, solvency of the country, gold clauses, gold standard, gold equivalent, devaluation, public debt.

Постановка проблеми. На сьогодні, практично у всіх країнах світу склалася боргова економічна система. Стрімке зростання обсягів державних боргів, критична величина витрат на їх обслуговування при прийнятному з макроекономічної точки зору розмірі бюджетного дефіциту, в

останні роки змушують економістів шукати першопричини несприятливої динаміки та шляхи її оптимізації.

Залучення країною внутрішніх і зовнішніх позик для розвитку економіки (кредитування національного імпорту, розвитку реального сектора і